

Asia: VN/14704/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Tiivistelmä lausunnon keskeisestä sisällöstä

Ammatilliseen koulutukseen siirtyvillä opiskelijoilla voi olla aiempaa harrastuneisuutta, työkokemusta tai muuta osaamista, joka vastaa tutkinnon perusteissa olevaa osaamista. Tämän osaamisen huomioon ottamiseksi on hyvä, että jatkossakin koulutuksen järjestäjän tulee järjestää opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamisensa mahdollisimman pian sen jälkeen, kun tämän katsotaan saavuttaneen tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet.

Ehdotetuilla ammatillisen koulutuksen lakia koskevilla säädösmuutoksilla ei ole vaikutusta Opetushallituksen ylläpitämään tietovarantoon, siitä annettuun

tietosisältömalliin tai näihin perustuviin tietojärjestelmiin.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmilla on ollut keskeinen merkitys ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksessa. Niissä on kuvattu tutkinto- tai

koulutuskohtaisesti osaamisen arvioinnin käytännöt ja näyttöjen järjestäminen koulutuksen järjestäjän toiminta-alueella. Opetushallituksella on huoli siitä, miten osaamisen arvioinnin laatu varmistetaan siten, että säädökset ja sovitut toimintatavat ovat koko henkilöstön tiedossa ja tukevat opiskelijoiden

yhdenvertaista osaamisen arviointia.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmista laadittavien lausuntojen antaminen opetus- ja kulttuuriministeriölle järjestämislupahakemusvaiheessa on

sihteeristön näkökulmasta kohtuullisen vähäinen työ. Opetushallitus kiinnittää huomiota siihen, että osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmat ovat

toimineet myös työelämätoimikuntien työkaluna laadunvarmistustehtävässä.

Hallituksen esityksessä ehdotetut lukiolakia koskevat säädösmuutokset tarkoittaisivat päätösvallan siirtämistä valtakunnalliselta tasolta paikallistasolle. Esitettyjen muutosten jälkeenkin lukiokoulutuksen järjestäjien ja lukioiden on tarkoituksenmukaista laatia koostettu suunnitelma lukuvuotensa toiminnasta

sekä osallistaa sidosryhmiä kuten huoltajia.

Vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma on koettu tärkeänä työkaluna niin johtamisen ja lukion toiminnan kannalta kuin myös

toteutuneen toiminnan dokumentaation kannalta. Vuosisuunnitelman avulla on myös voitu peilata kunkin lukuvuoden toimintaa laadunhallinnan näkökulmasta. Suunnitelman puuttuessa voi olla vaarana, että lukiokoulutuksen laadun arvioinnista katoaa yksi elementti. Myös huoltajien ja muiden sidosryhmien näkemysten kuuleminen on osa laadunvarmistusta.

Vuosisuunnitelman poistaminen normiohjauksesta toisi lähinnä laskennallisia säästöjä, sillä kunkin lukuvuoden toimintaa on joka tapauksessa suunniteltava

etukäteen, eikä muutos siten juurikaan vaikuttaisi kokonaistyöajassa olevan henkilöstön työvoimakustannuksiin.

Ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ammatillisen koulutuksen lakia siten, että jatkossa laadittaessa henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa oppivelvolliselle opiskelijalle tunnistettaisiin ja tunnustettaisiin ainoastaan toimivaltaisen viranomaisen todentamat suoritukset. Lisäksi ehdotetaan poistettavaksi koulutuksen järjestäjien velvoite laatia osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma osana laadunhallintajärjestelmää.

Esityksessä todetaan, että käytännössä perusopetuksesta tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta ammatilliseen koulutukseen siirtyvillä oppivelvollisilla on harvoin osaamista, joka mahdollistaisi aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen. Opetushallitus toteaa, että ammatilliseen

koulutukseen siirtyvillä opiskelijoilla voi kuitenkin olla aiempaa harrastuneisuutta, työkokemusta tai muuta osaamista, joka vastaa tutkinnon perusteissa olevaa osaamista. Tämän osaamisen huomioon ottamiseksi on hyvä, että jatkossakin koulutuksen järjestäjän tulee järjestää opiskelijalle mahdollisuus osoittaa

osaamisensa mahdollisimman pian sen jälkeen, kun tämän katsotaan saavuttaneen tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet.

Opetushallitus on huolissaan siitä, että ammatillisessa koulutuksessa olevat oppivelvolliset opiskelijat eivät ole tältä osin yhdenvertaisessa asemassa muiden

toisen asteen tutkintoa suorittavien opiskelijoiden kanssa. Vaikka onkin niin, että usein perusasteen päättävillä ei ole juurikaan aiemmin hankittua osaamista,

koulutuksen yhdenvertaisuuden kannalta esitetty muutos on haasteellinen.

Hallituksen esityksessä korostetaan, että koulutuksen järjestäjä päivittää ja pitää ajantasaisena opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaa. Ajantasainen suunnitelma varmistaa, että osaamista hankitaan vain tarvittavilta osin ja soveltuvimmissa oppimisympäristöissä. Opetushallitus näkee henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman ajantasaisuuden tärkeänä, jotta opinnot vastaavat opiskelijan tarpeisiin ja tavoitteisiin yksilöllisen urasuunnitelman huomioiden. Resurssitehokkuutta henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadintaan tulisi myös siitä, että suunnitelmaa ensikertaa hyväksyttäessä edellytettäisiin suunniteltavaksi nykyistä vähäisempi tietomäärä keskittyen koulutuksen aloituksessa tarvittaviin tietoihin.

Esityksen mukaan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan esitettävät osaamisen tunnistamista ja tunnustamista koskevat muutokset

edesauttaisivat oppivelvollisten opiskelijoiden opintoihin kiinnittymistä ja ryhmäytymistä opintojen alkuvaiheessa. Tällä voi olla opiskeluhyvinvointia

parantava vaikutus. Opetushallitus näkee tärkeänä, että opiskelijoiden hyvinvointia pyritään tukemaan ja parantamaan kaikin keinoin.

Hallituksen esityksessä todetaan, että henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan esitettävät muutokset edellyttävät Opetushallitukselta muutoksia valtakunnalliseen opinto- ja tutkintorekisteristä annetun lain mukaiseen tietovarantoon ja siitä annettuun tietosisältömalliin. Opetushallitus

toteaa, että ehdotetuilla säädösmuutoksilla ei kuitenkaan ole vaikutusta Opetushallituksen ylläpitämään tietovarantoon, siitä annettuun tietosisältömalliin tai näihin perustuviin tietojärjestelmiin. Jatkossakin olisi opiskelijoita, joiden henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma laadittaisiin nykyisten käytäntöjen mukaan. Tämän vuoksi nykyinen tietosisältömalli on säilytettävä. Opetushallituksen ylläpitämässä tietojärjestelmissä (eHOKS-palvelu, KOSKI-palvelu) ei ole sellaisia toiminnallisuuksia, joita jouduttaisiin muuttamaan oppivelvolliselle laaditun henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaan liittyvien tietojen tallentamiseksi valtakunnalliseen tietovarantoon. Tallentamisessa voidaan käyttää jo olemassa olevia teknisiä ratkaisuja.

Opetushallitus näkee tärkeäksi, että jatkossakin on keinot osaamisen arvioinnin ja laajemmin koko ammatillisen koulutusprosessin laadunvarmistamiseen.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan poistettavaksi koulutuksen järjestäjien velvoite laatia osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma osana laadunhallintajärjestelmää. Opetushallitus katsoo, että osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmilla on ollut keskeinen merkitys ammatillisen koulutuksen

laadunvarmistuksessa. Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmassa on kuvattu tutkinto- tai koulutuskohtaisesti osaamisen arvioinnin käytännöt ja

näyttöjen järjestäminen koulutuksen järjestäjän toiminta-alueella. Opetushallituksella on huoli siitä, miten osaamisen arvioinnin laatu varmistetaan siten, että säädökset ja sovitut toimintatavat ovat koko henkilöstön tiedossa ja tukevat opiskelijoiden yhdenvertaista osaamisen arviointia.

Hallituksen esityksessä esitetään, että osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmasta luopuminen vähentäisi työelämätoimikuntien ja niiden tukena toimivan sihteeristön työmäärää. Opetushallitus toteaa, että osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmista laadittavien lausuntojen antaminen opetus- ja kulttuuriministeriölle järjestämislupahakemusvaiheessa on sihteeristön näkökulmasta kohtuullisen vähäinen työ. Näin ollen vaikutukset sihteeristön työmäärän muutokseen jäävät vähäisiksi. Opetushallitus kiinnittää huomiota siihen, että osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmat ovat toimineet myös työelämätoimikuntien työkaluna laadunvarmistustehtävässä. Jatkossa työelämätoimikunnille on sihteeristön tukemana mietittävä uudenlaisia käytäntöjä osaamisen arvioinnin laadunvarmistustehtävään.

Lukiolakia koskevat säädösehdotukset

Hallituksen esityksessä ehdotetut säädösmuutokset tarkoittaisivat päätösvallan siirtämistä valtakunnalliselta tasolta paikallistasolle. Esitettyjen muutosten

jälkeenkin lukiokoulutuksen järjestäjien ja lukioiden on tarkoituksenmukaista laatia koostettu suunnitelma lukuvuotensa toiminnasta sekä osallistaa

sidosryhmiä kuten huoltajia.

Vuosisuunnitelma on ollut keskeinen osa lukiokoulutuksen järjestämistä. Nykyisissä vuoden 2019 lukion opetussuunnitelman perusteissa luvussa 1.1

”Opetussuunnitelman laatiminen” vuosisuunnitelman rooli osana opetussuunnitelmajärjestelmää on ilmaistu seuraavasti:

”Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.”

Vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma on käytännön toimintaa ohjaava asiakirja, jolla voidaan tarkentaa ja konkretisoida kunkin

lukuvuoden oppimisen ja opetuksen tavoitteita sekä niihin liittyviä käytännön ratkaisuja. Se on koettu tärkeänä työkaluna niin johtamisen ja lukion toiminnan

kannalta kuin myös toteutuneen toiminnan dokumentaation kannalta.

Vuosisuunnitelman avulla on myös voitu peilata kunkin lukuvuoden toimintaa laadunhallinnan näkökulmasta. Suunnitelman puuttuessa voi olla vaarana, että

lukiokoulutuksen laadun arvioinnista katoaa yksi elementti. Myös huoltajien ja muiden sidosryhmien näkemysten kuuleminen on osa laadunvarmistusta.

Vuosisuunnitelman poistaminen normiohjauksesta toisi lähinnä laskennallisia säästöjä, sillä kunkin lukuvuoden toimintaa on joka tapauksessa suunniteltava

etukäteen, eikä muutos siten juurikaan vaikuttaisi kokonaistyöajassa olevan henkilöstön työvoimakustannuksiin.

Hallituksen esityksen säädösmuutokset aiheuttaisivat muutostarpeita myös Lukion opetussuunnitelman perusteisiin. Muutokset lisääisivät siten työmäärää sekä Opetushallituksessa että paikallistasolla, missä paikalliset opetussuunnitelmat tulisi päivittää.

Kun päätösvaltaa siirretään valtakunnan tasolta paikallistasolle, se mahdollistaa erilaisia ja koulutuksen järjestäjäkohtaisia toimintatapoja ja käytännön

toteutuksia. Tällöin menetetään yhtenäisten toimintatapojen tuomat edut sekä niiden antamat hyödyt esimerkiksi yhdenvertaisuuden toteutumiseksi.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

-

Muut kommentit

-

Korhonen Olli
Opetushallitus